

UCHWAŁA

Dnia 18 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku Narodowego Banku Polskiego
przy uczestnictwie Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w W.
w upadłości likwidacyjnej, T. G., Grupy G. sp. z o.o.
w W.

o zmianę wpisu,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 18 maja 2017 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w W.

postanowieniem z dnia 17 października 2016 r., sygn. akt XXIII Ga .../16,

"1. Czy w razie ogłoszenia upadłości banku - zastawnika, po dokonaniu przez niego przelewu na zabezpieczenie wierzytelności wraz z zabezpieczającym ją zastawem rejestrowym, w postępowaniu rejestrowym o zmianę wpisu zastawnika obligatoryjnym uczestnikiem jest bank w upadłości - dotychczasowy zastawnik, czy też syndyk masy upadłości tego banku?

2. W razie udzielenia odpowiedzi na pytanie 1, że bank jest obligatoryjnym uczestnikiem postępowania o zmianę wpisu, czy po stronie banku w upadłości - dotychczasowego zastawnika zachodzi ujemna przesłanka postępowania z uwagi na brak organu uprawnionego do jego reprezentowania uniemożliwiający mu działanie?"

podjął uchwałę:

W razie ogłoszenia upadłości banku będącego zastawnikiem, uczestnikiem postępowania o wpis zmiany zastawnika w rejestrze zastawów w związku z przelewem wierzytelności

zabezpieczonej tym zastawem jest syndyk masy upadłości zastawnika, choćby przelew był dokonany przed ogłoszeniem upadłości.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Narodowy Bank Polski w dniu 29 grudnia 2015 r. (dalej: „NBP”) wniósł o zmianę wpisu w rejestrze zastawów w zakresie zmiany zastawnika w sprawie z udziałem Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w W. (dalej: „SBRR”), Grupy G. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (dalej: „Grupa G.”) i T. G.

Postanowieniem z dnia 8 stycznia 2016 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie wniosek oddalił. Na skutek skargi NBP postanowieniem z dnia 29 marca 2016 r. Sąd Rejonowy w W. wpisał do rejestru zastawów w miejsce dotychczasowego zastawnika SBRR jako nowego zastawnika NBP.

Apelację od postanowienia z dnia 29 marca 2016 r. złożył uczestnik T. G.

W sprawie ustalono, że na mocy postanowienia z dnia 10 lipca 2012 r. pod pozycją 231686 do rejestru zastawów wpisano zastaw ustanowiony na rzecz SBRR jako zabezpieczenie wierzytelności SBRR przeciw Grupie G. z tytułu umowy o kredyt obrotowy długoterminowy z dnia 3 lipca 2012 r. Przedmiot zastawu stanowi prawo z rejestracji znaku towarowego przysługujące T.G.

W dniu 20 sierpnia 2015 r. NBP i SBRR zawarły umowę o kredyt refinansowy na przywrócenie płynności płatniczej SBRR. Tytułem zabezpieczenia spłaty kredytu SBRR dokonał przelewu na NBP swoich wierzytelności z umów kredytowych, w tym z umowy z dnia 3 lipca 2012 r. zawartej z Grupą G. Kredyt refinansowy nie został spłacony w terminie, tj. do dnia 18 grudnia 2015 r., w związku z czym wygasł stosunek powiernictwa i odpadła możliwość powrotnego przejścia na SBRR wierzytelności wynikającej z umowy z dnia 3 lipca 2012 przewidziana na wypadek spłaty kredytu refinansowego przez SBRR.

Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy ogłosił upadłość SBRR z możliwością zawarcia układu i ustanowił dla niego zarządcę. Następnie postanowieniem z dnia 22 lutego 2016 r. zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego SBRR z postępowania z możliwością zawarcia

układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego oraz ustanowiono syndyka.

Sąd Okręgowy w W. rozpoznając apelację na postanowienie z dnia 29 marca 2016 r. powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że w okolicznościach sprawy w świetle art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 1574 ze zm.), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2016 r., zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r. (jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 1112 ze zm., dalej: „p.u.n.”). Przedstawione zagadnienie prawne i sposób jego rozstrzygnięcia zachowują jednak aktualność pod rządami ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe w obecnym brzmieniu (jedn. tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 233 ze zm., dalej „p.u.”).

W myśl dawnego art. 143 p.u.n., po uprawomocnieniu się postanowienia o zmianie sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku, miały zastosowanie art. 144 ust. 1 i 2 p.u.n. w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., z których wynikało, że postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogły być wszczęte i dalej prowadzone wyłącznie przez syndyka, przy czym syndyk prowadził je na rachunek upadłego, ale w imieniu własnym. W stanie prawnym po dniu 1 stycznia 2016 r. analogiczne skutki z ogłoszeniem upadłości łączą art. 144 ust. 1 i 2 p.u.

Regulacje dotyczące wpływu ogłoszenia upadłości na postępowania sądowe dotyczące masy upadłości odnoszą się do każdego postępowania sądowego, zarówno procesu, jak i postępowania nieprocesowego, jeśli tylko dane postępowanie dotyczy masy upadłości (por. też art. 174 § 1 pkt 4 w z w. z art. 13 § 2 k.p.c.). Przez postępowanie sądowe dotyczące masy upadłości rozumieć należy postępowania odnoszące się do praw i obowiązków dotyczących mienia wchodzącego w skład masy upadłości. Sprawami dotyczącymi masy upadłości są

sprawy, których rozstrzygnięcie może oddziaływać (korzystnie albo niekorzystnie) na majątek wchodzący w skład masy upadłości, bez względu na to, czy rozstrzygnięcie polega na zasądzeniu świadczenia, ustaleniu albo ukształtowaniu.

W sytuacji, w której wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym przed ogłoszeniem upadłości zastawnika przeszła na nabywcę tej wierzytelności, a po ogłoszeniu upadłości ma być dokonany wpis zmiany zastawnika do rejestru, to, czy legitymację do uczestniczenia w postępowaniu rejestrowym zachowuje upadły zastawnik, czy też przysługuje ona syndykowi masy jego upadłości, zależy od tego, czy postępowanie takie jest postępowaniem dotyczącym masy upadłości.

Nie może ulegać wątpliwości, że w wypadku ogłoszenia upadłości zastawnika przysługujący mu zastaw rejestrowy (jako ograniczone prawo rzeczowe) wchodzi w skład masy jego upadłości (art. 61 i 62 p.u.n.). Postępowania sądowe mające za przedmiot zastaw rejestrowy przysługujący upadłemu zastawnikowi lub dotyczące tego zastawu są zatem postępowaniami sądowymi dotyczącymi masy upadłości tego zastawnika.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 297 ze zm., dalej: „u.z.r.”), przeniesienie zastawu rejestrowego może być dokonane tylko wraz z przeniesieniem wierzytelności zabezpieczonej tym zastawem, jednak przeniesienie zastawu rejestrowego jest skuteczne od daty wpisu nabywcy do rejestru zastawów. Oznacza to, że przeniesienie wierzytelności może stać się w pełni skuteczne, zanim nastąpi wpis nabywcy jako zastawnika do rejestru zastawów, a więc zanim przejdzie na niego zastaw. Wpis przejścia zastawu rejestrowego na nabywcę wierzytelności ma charakter konstytutywny. Dopóty, dopóki wpis ten nie nastąpi, zastaw rejestrowy przysługuje dotychczasowemu zastawnikowi, tj. zbywcy wierzytelności.

Gdy następuje ogłoszenie upadłości zastawnika, postępowanie o wpis w rejestrze zastawów zmiany zastawnika w związku z przeniesieniem wierzytelności zabezpieczanej zastawem rejestrowym na jej nabywcę dotyczy masy upadłości zastawnika. Legitymację do jego wszczęcia lub uczestniczenia w nim ma syndyk masy upadłości, który działa w tym postępowaniu na rzecz upadłego

zastawnika, ale w imieniu własnym (art. 144 ust. 1 i 2 p.u.n., a obecnie art. 144 ust. 1 i 2 p.u. w związku z art. 39 ust. 1 i art. 44 u.r.z., art. 694² § 3 w związku z art. 694¹ § 2 k.p.c.). Nie może natomiast wszcząć takiego postępowania, ani brać w nim udziału upadły zastawnik. W zależności od tego, czy ogłoszenie upadłości zastawnika nastąpi przed wszczęciem postępowania o zmianę wpisu, czy też w jego toku, syndyk powinien występować jako wnioskodawca albo uczestnik od początku, albo postępowanie to – po jego uprzednim zawieszeniu (art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) – powinno być podjęte z jego udziałem w miejsce upadłego zastawnika (art. 180 § 1 pkt 5 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Z tego punktu widzenia nie ma znaczenia to, czy przeniesienie wierzytelności zabezpieczonej zastawem nastąpiło przed, czy po ogłoszeniu upadłości zastawnika. Rozstrzygające jest natomiast to, że postępowanie o wpis zmiany zastawnika zostaje wszczęte po ogłoszeniu upadłości zastawnika, a gdy wszczęto je wcześniej – że jest prowadzone dalej po tym ogłoszeniu.

Przewidziane były i nadal obowiązują odrębności w wypadku upadłości banku (art. 426 i nast. p.u.n., obecnie art. 426 i nast. p.u.), jednak nie dotyczą one kwestii relewanych dla oceny rozpatrywanego zagadnienia prawnego. Jeśli ogłoszono więc upadłość banku będącego zastawnikiem, to miarodajne są przedstawione w tym zakresie wnioski wynikające z ogólnych regulacji upadłościowych.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

kc

aj

